

FELHASZNÁLT IRODALOM:

Anderson, Benedict (2006): *Elképzelte közösségek. Gondolatok a nacionalizmus eredetéről és elterjedéséről*, L'Harmattan – Atelier, Budapest

Bindorffer Györgyi (2004): „Határon innen - határon túl” In: *Tér és terep. Tanulmányok az etnicitás és az identitás kérdésköréből III*, szerk. Kovács Nóra, Osvát Anna, Szarka László, Akadémia Kiadó, Budapest, 29-42. o.

Bodó Barna (2005): „Értékek, nyelvhasználat - szórvány” In: *Magyarlakta kistérség és kisebbségi identitások a Kárpát-medencében*, szerk. Bakó Boglárka, Szoták Szilvia, Gondolat Kiadó, Budapest, 20-44. o.

Borsi-Kálmán Béla (2004): *Kérdések és álkérdések. Gondolatok a csoportérdek-érvényesítés, a nemzeti önkép és a globális stratégiák összefüggéseiről*, Akadémia Kiadó, Budapest

Gellner, Ernest (2009): *A nemzetek és a nacionalizmus*, Napvilág Kiadó, Budapest

Halász Iván - Majtényi Balázs (2002): „A magyar státustörvény a kelet-közép-európai jogi szabályozás tükrében” In: *Tér és Terep. Tanulmányok az etnicitás és az identitás kérdésköréből I*, szerk. Kovács Nóra, Szarka László, Akadémia Kiadó, Budapest, 391-407. o.

Iordachi, Constantin (2004): “Dual Citizenship in Post-Communist Central and Eastern Europe: Regional Integration and Inter-ethnic Tensions” In: *Reconstruction and Interaction of Slavic Eurasia and its Neighboring World*, szerk. Ieda, Osamu és Tomohiko, Uyama, Hokkaido University, 105-139. o.

Lőrincz Csaba (2010): *A mérték*, szerk. Borsi-Kálmán Béla, Filep Tamás Gusztáv, Zelei Miklós, Kisebbségekért – Pro Minoritate Alapítvány, Méry Ratio Kiadó, Budapest

Szarka László (2004a): „A magyar kedvezménytörvény identitáspolitikai céljai” In: *Ami összeköt? Státustörvények közel s távol*, szerk. Halász Iván, Majtényi Balázs, Szarka László, Gondolat Kiadó, Budapest, 123-136. o.

Szarka László (2004b): „A kettős állampolgárság jogintézménye, mint a kisebbségi és a migrációs léthelyzetek kezelésének eszköze” In: *Kisebbségkutatás*, 13(2), Lucidus Kiadó, 255-265. o.

Szarka László (2005): „A nemzeti azonosságtudat kistérségi sajátosságai” In: *Magyarlakta kistérségek és kisebbségi identitások a Kárpát-medencében*, szerk. Bakó Boglárka, Szoták Szilvia, Gondolat Kiadó, Budapest, 121-136. o.

Szűcs Jenő (1974): *Nemzet és történelem*, Gondolat Kiadó, Budapest

FELHASZNÁLT WEBOLDALAK:

Kisebbségkutatás, Szemle a hazai és külföldi irodalomból: www.hhrf.org/kisebbségkutatás

Az Ország Háza: www.parlament.hu

MTA, Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet: www.mtaki.hu

VERSEK KONTRA VARANGYOK

VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ: *JÉG ÉS KORBÁCS*

(VERSEK 2002-2010)

1.

Érdekes véletlenség figyelhető meg Vári Fábián László *Jég és korbács* című 2010-es verseskötetének nem csupán költeményeket, hanem egy beszélgetést is tartalmazó egészében. Ugyanis ilyen címmel jelent meg a *Hitel* 2008-as szeptemberi száma, benne a szerző *Jég és korbács* Fekete Gyulának ajánlott költeményével, de a *Magyar Napló*ban évre, hónapra pontosan ugyanekkor olvashattuk a Vári Fábián Lászlóval készített beszélgetést, mely a *Verset, ne ocsmány varangyot!* címet kapta. Most ez a két feltűnő és immár ismerős cím nemcsak egy időben, hanem egy helyütt is, ebben az új könyvben szervesül, és a 2002-2010 között született Vári Fábián-versek egybeolvasását termékenyen befolyásolja. Ha pedig a kötet három ciklusán kívül álló költeményt, az *Ajánlás nélkül* címűt is idevonjuk, akkor tovább erősödik a szervező gondolata. „A pogány papoktól mentséged nem lesz / alakot váltva visszajárnak / varangytestükből szemközt hugyoznak / eszelős lidércként utadba állnak / ködöt huhognak összevihognak / s amíg lassúdan látásod veszted / tompítsa elméd fekete fátyol / ne érezd idő előtt a vesztet” – indul a verseskötet. A költemények és a beszélgetés elolvasása után visszatekintve a *vers* és a *varangy* szavak szimbolikája kiszélesedik: küzdőtérként is mutatkozó világunk szembenállóivá lesznek.

A *vers* Vári Fábiánnál mindig is létez kötélt volt, az emberi – alkotói s olvasói – létet befolyásoló értelmes szépség, mely a történelmi s népköltészeti (nyelvi) múltban gyökerezik, de korszerű elemei révén a ma embere mellé kíván állni a mindennapi küzdelmek során. Ez kiolvasható a vele készült beszélgetésből, de a *Jég és korbács* versei is ugyanezt mutatják. Ami ellenében pedig ajánlja a szerző verseit, azt a *varangy* szó kiszélesedett elvontsága jelenti e könyvben. Ez pedig nem más, mint a rútságához kötődő „újkorai barbarizmus”, az emberlét lefokozódása, a kulturálatlanság, primitívség, leépülés, áruulás és hazudozás, „vakság”, amoralitás és értékpusztulás. Az ember célirányos megtevesztésével, „e tűzreValó Világ” (*Csoóri Sándorhoz*) számára „iszonyodást” jelentő vadhajtsaival szemben állítja a szerző a vele készült beszélge-

tésben, hogy „még mindig sokan vannak, akik tőle” – azaz a költőtől – „várnak vigasztaló sorokat”. „Úgy illik hát, hogy verset adjon a kérő kezekbe, s ne ocsmány varangyot.”

Az elmúlt nyolc év alatt megszületett versek világában ezért is lesz érthető a veszteségek számbavételének hangsúlyozása, a leltárkészítés és látélet-felvétel többszöri előfordulása úgy, mint motiváló-versformáló tényező. „S számlál az Úr: a tengeren / lebeg egy milliárd halott” (*Az utolsó előtti napon*); „örökséget a hold / leltárkönyvvel járja” (*Fekete eső*); „felírtam rendre / minden veszteséget” (*Jég és korbács*); „lássuk végre a könyvelést: mit veszítettünk a bolton” (*A páternoszter kosarában*). Ez a pontosságra, majdhogynem „számszerűsítésre” törekvő szembesülési igyekezet egyszerre határmegvonás is: mindaz, ami elpusztult, vagy pusztulóban, kiveszőben van, meghatározza az épen maradt (kevés) szépséget, értelmet, emberséget, reményt a jövőre nézve. Eként és ebben a világban tudatosul a kötet személyessége, ez határozza meg a lírai hős hangvételt, beszédmódját, szerepét és látását, amely négyes fonadékká válva közösségi kötődését is rendre kimutatja. Vári Fábián sajátos nyelvhasználata [például „a névjegyévé vált archaikum” (Nagy Gábor)] révén még szerelmi lírájának bensőségességét, egyediségét is képes valamilyen fokon közösségi színnel átítani, amiben nyilvánvalóan a népdalokkal s balladákkal rokonságot mutató szürrealitásának van szerepe.

Tehát szervesség a *Jég és korbács* kötet egészében, ugyanakkor „szerves továbbépítése” ez a könyv a szerző eddigi munkásságának (Görömbei András szavai a kötet borítóján). Miközben újítás is, olyan törekvés egy-két fontos költeménynél, melyből Dobás Kata (*Új Könyvpiac*, 2010. 05. 28.) „az eddig vállalt költői létmód folytathatatlanságát”, annak „nagy ívű újraírását” véli kiolvasni, hiszen „töredékeire hullott környezet” az, ahová eljutott a versformálás és a lírai személyiség; vagy más szavakkal: a „kifordított világ vándora”, akinek beszélgetőtársa sok esetben a „transzcendens fél, az emberré lett istenség” (Iancu Laura, *Hitel*, 2010/ 8.).

2.

Ez utóbbi meglátás első fele bizonyára onnan van, hogy a *Jég és korbács* kötet számos helyén találni mesésnek mondható elemeket, azaz: játékos és groteszk formát. „Valami sárkány járt – / mondják – az égen, / s a nap vele pártolt, / de ki megy a sárkánnyal / manapság öltre?” – olvasható a *Két fénybogárban*, vagy „a föld peremére lépek, / fejem a holdba verem” – áll az *Akit bölcsőbe szültek* című versben. Ám e költői világlátás és -érzékelés alapját mégis többnyire az apokalipszis felé tolódó romlás, pusztulás, baj- és káosz-érzékelés adja. Ezt

bizonyítják azok a versek, amelyekben hol az aszály, majd az orkán (*A hold kolompja*), hol az özönvíz (*Az utolsó előtti napon*) adja a költemény alapját, hol pedig a teljes sötétség beállta, mint a *Két fénybogárban*. De ugyanide sorolják be magukat azok a költemények, amelyek már címükkel is apokalipszis-közeli hangulatot keltenek: *Kannibál évszakok*, *Fekete eső*.

Ez a jelen idejű, zömmel bajokat és pusztulást észlelő létezés kapcsolódik össze a világteremtés és -rend túlnyomórészt keresztény motívumaival. Csak az a motívumkészlet és szemlélet, mely a korábbi kötetekben nem mutatott változást, és a keresztény-református attitűd határán kívül alig látott másban szervesíthető nyelvi lehetőséget – most mintha bővülne, másfelé is nyitna. Az Úrral folytatott párbeszéd továbbra is fennáll, de a szélesedő látásra mindjárt a nyitóvers, az *Ajánlás nélkül* felhívja a figyelmet. Csak míg ebben a versben, a „pogány papok” ’vallástalan, szándékos megtévesztők’ jelentésben szerepelnek (ezért is lesz „varangytestük”), a következő költeményben, a *Nomád evangéliumban* már a pogány szó másik eredeti jelentése válik fontossá, mégpedig a ’nem keresztény’. Ám e ’nem keresztény’ értelemhez korántsem társul negatív tartalom, még csak ilyen mellézköngye se. A *Nomád evangélium* ezért is érdekes, de költői újítási ambíciója szempontjából szintén.

A *Nomád evangéliumban* sikeres nyelvi ötvözetét tapasztaljuk a keresztény és a pogány világ összeegyeztethetőségének. A cím két szava, a *nomád* és az *evangélium* a versben messzi, és egymástól is távol eső időket köt össze hatékonyan. A magyarság nomád kori, „pogány” világába, annak nyelvi megjeleníthetőségébe helyezve látható a keresztényi evangéliumi történet. A Megváltó születése, halála-elpusztítása, majd feltámadása adja a vers epikai tartalmát. A szókincs nomád, „pogány” kori („kancatej”, „a törzs vénjei”) és keresztényi időket („a kakas hiába ordította torkát rekedtre”) idéz, miközben a „meteor”, „spirál”, „kémhold” szavak 21. századivá korszerűsítik a szöveget, mintegy időtlenné téve „a történetet”. A tanulság és következtetés pedig az ember egyik ősi, még a kereszténység előtti idejéből származó, ámde legnagyobb leleménye, későbbi filozófiája s tanítása: a szeretet.

Ezt a végső igazságot erősíti a *Karácsony csillaga* „cselekvő béke kell – / az ember mind rokon” gondolata. De az első ciklus (*Ördöglakat*) többi verse a költői eszközök s a nyelvhasználat jól ismert Vári Fábián-féle sajátosságai révén – és természetesen a létérzékelés hasonlatossága folytán – kapcsolódnak egymáshoz, azaz: nem követik a nyelvi ötvözetre építhető újszerűséget, mint ami helyenként a ciklusnyitó *Nomád evangéliumnál* volt tapasztalható. A *Csonkahét* meghittsége, a „Kisded” megszületésének története olyan formát kap, mely – ritmikája, sortördelése révén – néhol gyermeknyelvi játékoságra emlékeztet, de – ha úgy olvassuk – akár még Nagy László *Játék Karácsonykor* című versének Sebő-dallamát is képes fel-

idézni. Az Ószövetséghez kötődő versben, *A Gikhon partjain* címűben sem a nyelvi koherencia újszerűsége, hanem a jól ismert Vári Fábián-nyelv szólal meg: „mikor az Úr a jövőt programozta, / s szájában haszonra / fordult az ige”; vagy: „az idő vén malma leállt egy percre – / a program észlelte / a durva hibát”. Mindemellett az *Ördöglakat* ciklus java része – csakúgy, mint az azonos című fejezetzáró költemény – valamiféle kiütkezés szükségességét is érvényre juttatja. Tudniillik az apokalipszisbe sodródó lét ki- és megmenekülése a keresztény tanítás által – úgy látszik – mégsem megoldott, hiszen „lecsap a víz a földi tájra, / lakat kerül / az ágyékra, szájra, / s nem oldja ki a szeretet / az ördögi szerkezetet”. De hogy aztán ez – mármint a kiütkezés, és annak eredményessége –, az elmúlt nyolc esztendő „ördöglakatja” mellett vonatkozik-e önmagára is, azaz a költői-nyelvi létmódra, ha nem is az egész kötetben, de némely helyen kiolvashatóvá válik.

3.

Ebből a szempontból is izgalmas a következő két fejezet. A *Jég és korbács* kötet második részében – *Mítosztöredékek* – ugyanis feltűnik, hogy a szerelmes versek és bordalok közt csak egy hatsoros „virágének” van, és nincsenek „széphistóriák”, „balladák”, de megjelennek a *Mítosztöredékek*, *Kócsag-dalok*, *Táltosok*. Más, „világibb” lett ez a ciklus, mint a korábbi kötetek azonos témájú verseinek fejezetei. Az említett *Új Könyvpiac*-beli kritika sem véletlenül sorolja fel ezeket a verseket, ugyanis bennük az archaikum a mai nyelvvel úgy találkozik, hogy koherens hangzásuk friss minőség lesz.

Talán a *Táltosok* a legjobb példa erre. Természetesen a „szerelemről már / ne énekeljünk / két felleg között / villám a testünk” gondolata elsősorban a költemény belső idejének egyik állapotára vonatkoztatva igaz, ám ezen túl az egész versre is, különösen, ha a korábbi „virágénekekkel” és a „széphistóriákkal” vetjük – hallgatjuk – egybe. Már a táltosok szó ugyancsak „pogány” kort idéző hangulata, valamint szeretőkre vonatkoztatva történő jelentésbővülése is jó találat, akár a (testi) szerelmi játék és a nemi aktus érzékeltetése olyan nyelvvel, hogy az nem lett se idétlenül álszent, prúd, vagy túlzottan virágnyelvi, de obszcén-pornográf se. Az emberfeletti, önkívületi mámor (transz) pontosságát, szépséget kap, például (egyébként a kötetben számos helyen található) szép alliteráció révén is: „vérbolond vércse, / vágok utána, / s lábát mögöttem / lakatra zárja”. De a nyelvi-ritmusbeli szabályozottság (többnyire kétütemű ötös sorok, a szerző alig használ sorátvitelt) pedig csöppet sem lesz akadály a szertelen, vad és szabályoz(hat)atlan szerelmi „marakodásnak”.

A *Táltosok*at egészíti ki az *Emelkedő kócsag*, a *Mítosztöredék*, kicsit a *Csen-desüly pulzusom*, részeiben a *Mire vagy jó*. Természetesen a bordalok csak

lazán kötődnek a szerelem világához, hiába képeznek azzal egy fejezetet a könyvben: „a szamorodni kincs, / ha nincs, kész gyötirelem, / álmomban nőnek bájait / is abban fürdetem”. Jó, hogy a népdaloktól a nótázás határáig elmenő verselés (*Lehoztak a vizek*) humoros ötletre vált: „kezem ha remegne / szalmaszálon szívnam”, vagy a könnyen idillikusnak olvasható megoldást a szerző olyan „korszerűbb” szóval próbálja ellenpontozni, amely megoldást sikerrel alkalmaz ő hosszú évek óta: „a nap már éppen / anyjához készült, / mosdóvíz, vacsora várta, / mikor egy orgazmus-közeli / sikoly szakadt / a szeplőtlen gemenci tájra” (*Veránkai románc*). És bár tematikai tekintetben természetesen ide sorolandó a cikluscím-adó *Mítosztöredék*, az ajánlás révén (Antall Istvánnak) a kötet harmadik – szintén *Jég és korbács* című –, sajátosan hangsúlyos fejezetéhez is hozzákapcsolódik.

Ugyanis a *Jég és korbács* úgy könyv-, fejezet- és verscím, hogy a kötet egyik szembeötlő tulajdonságára szintén rámutat, és ez az olvasást egy határozott irányba tereli egyértelműen. A szerző konkrét személyiségeknek ajánlja a ciklus szinte valamennyi versét, és így kisebbfajta közösséget hoz a könyvben létre. A nagy elődök, mesterek – József Attila és Nagy László – mellett két versben is Csoóri Sándorhoz fordul a szerző, és Görömbei András, valamint Döbrentei Kornél neve mintegy további eligazítást ad, hogy e formálódó kis könyvbéli közösség milyen értékeket képvisel, mondjuk a *versek és varangyok* mindenkori s mai világában. (Veszteség, hogy az *Útravaló*, a Nagy Gáspárnak ajánlott 2007-es költemény kimaradt ebből a kötetből.)

E formálódó közösséget hivatott erősíteni „Béni” (a beszélgetésből kiolvasható, hogy itt barátjához, S. Benedek Andrásához fordul Vári Fábián), vagy azok a személyiségek, akik a *Szoborbeszéd* című versben lettek megszólítva-megemlítve: Bobory Zoli, Szilágyi Pista, Gyóni Géza, Gál Sanyi, jó Szakolczay – ahogyan szerepelteti e neveket a szerző. Fekete Gyula (neve) pedig mintegy szimbolizálja a fentebb említett leltárkészítést és számvetést meg szembesülést, akiről tudjuk, hogy az összes baj és gond eredetét a szűnni nem akaró népességfogyásban s nemzetpusztulásban látta úgy, hogy állandóan szóvá téve azt próbált küzdeni ellene. Természetes hát, hogy a Fekete Gyulának ajánlott *Jég és korbács* költemény három arányos része (megszokott nívójú Vári Fábián-féle költői nyelvezet és trópusok) olyan pusztulást idéz fel – mely egy természeti csapás költői képeivel indul, majd az apai örökségről, végül pedig „az elhajtott magzatokról” szól –, hogy az személyes és közös gond lesz egyszerre. Akárcsak a kötet egyik legerősebb, nyomatékos kompozíciója, a „Zoltán fiamnak” ajánlott *Változatok a halotti beszédre* című négy részes költemény. Azzal a többlettel, hogy ez a hosszabb vers az enyészeten és romlásán kívül a költői-nyelvi létgondot is komolyan érinti.

A *Változatok a halotti beszédre* egy családja pusztulásának ürügyén egybelátott (történelmi s egyéb) problémák átlényegített szövedéke. A „Zoltán fiamnak” történő ajánlás és a versben előforduló „Fébian” családnevű „Jimmy” emlegetése az önéletrajziség felé tereli az olvasást, és ehhez kötődik a kompozícióban hangsúlyos én költői-nyelvi létgondja úgyszintén („hát miért vagyok én ennyire fontos?”). (Mintha a *Táltosok, Kócsag-dalok* nyelvezete ezen költemény után született volna.) Még egy-két helyen archaikum és korszerűség párhuzamára épül a szöveg, és olvashatók ilyen – egyébként erőteljes – megoldások, mint a „mártom szívem falába olykor a pennát”, de a „meghurcolt tudat” által kivetett „vérszennyes piktogramok, enervált vers-abortátumok” emlegetése a vers záradékában olyan sajátosan mai halotti, személyes beszéd áll össze, ami siratás is, de valami újnak a kezdete is lehet egyben: alighanem a korábbi nyelvi-költészeti lét újraformálásáé.

Mindez akkor is igaz, ha a kötet záróverse (*A páternoster kosarában*) nem e nagyon izgalmas belső formai lehetőséget kívánja tovább hangsúlyozni, hanem a könyv és e ciklus tematikailag szerkesztett egységét. Így „a 80 esztendő Csoóri Sándornak” ajánlott költemény egyszerre erősíti meg a *Jég és korbács* című vers aktualitását („mert fogyunk, fogyunk csak / folyton...”), de nem különbül az egész kötetét, azt, amit „az elmúlt nyolc esztendő” jelent veszteségben, önpusztításban, „újkor barbarizmusban” egyaránt.

Már a Görömbei Andrásnak ajánlott költeményben (*Jégangyal*) is annyi dermedés, „jég” volt, mint amennyi nincs az egész eddigi Vári Fábián-életműben, de a Döbrentei Kornélnak ajánlottban is „jégszilánkokat visz a vér”, és a Csoóri Sándornak ajánlottban szintén „lélekig járunk a hóban”. Úgyhogy ez az állapot könnyen összefüggésbe kerül a „támadó alakzatba” szerveződő „gének” konkrétabb értelmezhetőségével (például 2004. december ötödikével). Továbbá „az ország ormán lobogó Belzebub setét lelke”, a „Hotel Kempinski” és az „aranybarom”, az „Ejrópa mennyezetén dölyfőlő csillagok” úgy idézik meg a 2002 és 2010 közötti idők némely egyéb dátumát, hogy azok a magyar nemzetpolitika által válnak értelmezhetővé, akár csak a „kordon” szó a *Karácsony csillagában* (vagy a „gumibot”, „gáz” a hiányzó 2007-es *Útravalóban*).

Ilyen szempontból is „tisztá sor” e versbeszéd annak, aki nyitott szemmel járt az elmúlt nyolc esztendő versei és *varangyai* között Magyarországon, vagy történetesen Kárpátalján, ahol – egyébként – Vári Fábián László élt és írta a *Jég és korbács* verseit.

PENCKÓFER JÁNOS

„CSAK A VERS MÉRTÉKE ÖRÖK”

(FINTA ÉVA: SZAPPHÓ A SZIRTEN)

Nocsak! – akadt meg szemem a fenti verssoron, amikor az Együtt 2009/2. számában először olvastam a *Szapphó a szirten* című verset. Akkor tehát – gondoltam bele a költeménybe kissé kételkedőn – mégsem a vers lenne örök, ahogyan azt eddig mély meggyőződéssel hittem? A formakultusz végül győzedelmeskedik a tartalom rovására a Finta-lírában? Többek között e sor miatt vártam kíváncsian erre a kötetre, pontosabban azért, hogy megbizonyosodjam: hirtelen felindultságból született feltételezésem csupán egy kontextusból kiragadott mondat félreértésén alapul. Na de ne siessünk ennyire előre, nem szeretném az ókori eposzírók „*in medias res*” - típusú kellékeivel felcsigázni az idegeket. Azt javaslom (többek között magam számára is), ülünk le a fotelba és olvassuk figyelmesen Finta Éva legújabb kötetét.

Ami a legfontosabb: a kötet precízen kidolgozott. Ez főleg akkor szembetűnő, ha mellé tesszük a szerző előző verseskötetét (*Vissza a vízöntőbe*, Bp., Széphalom Könyvműhely, 2007), mely tizenhárom év anyagát tartalmazza. A *Vissza a vízöntőbe* olvasásakor több olyan verset fedezhetünk fel, mely nem igazán illeszkedik egyik ciklusba sem, és így a kritikusnak akaratán kívül is azt kell gondolnia, hogy ezek csupán a hely kitöltése miatt kerültek a könyvbe. Nem így a *Szapphó a szirten* esetében. Igaz, a kötet kohézióját már az a tény is erősíti, hogy az itt szereplő darabok egy év leforgása (2006–2007) alatt születtek. De meg kell említeni még, hogy egyértelműen a kötet javára írandó a ciklusok nélkülözése (pontosabban a *Szapphó a szirten* akár egy nagy ciklusként is értelmezhető).

Finta Éva verseit leginkább a gondolati líra felől közelíthetjük meg. Pécsi Györgyi írja a kötet borítóján lévő ajánló szövegében: „...[Finta Éva] versei egyre inkább bölcelet jelleget öltenek, ám a bölceleti dilemmák, létértelmezések mindig személyes önvizsgálat részeként, eredményeként épülnek vessé, költészetté”. A kötet tematikája kétségtelenül sokszínű: az ókori görög-római hagyományokat megidézve, ontológiai értelmezéseket feszegetve jutunk el olyan kérdésekre, melyek többek között a saját test idegen voltát, az idő mibenlétét járják körül. Azt javaslom, emeljünk ki néhány verset a kötetből.

A *Szapphó érintése* című költemény indítja a verseskötetet. A motívumok egyértelműen az ókori költőnőt idézik: a fátyol, a csillag vagy a lesboszi partra lecsapó „villámfény női alakban” olvasásakor ismerhetünk rá igazán Szapphóra.